

Die Postgebühr bar bezahlt
Poština plačana v gotovini

1 9 4 3 - 1 9 4 4
N A Š

UL. DR. DEŠKA LJUDSKA SOLA V LJUBLJANI

R O D

Š T E V I L K A ~ 6

STOPNICE

a	samoglasnik,					
n	a	predlog,				
a	a	a	žensko ime,			
a	a	a	a	poškodba na telesu,		
m	n	n	n	n	zemlja, ki je obdelana,	
n	o	o	r	r	r	boginja starih Slovanov.

MAGIČNI KVADRAT

I.						
1	a	a	č	e	k	1 nadležna žival.
2	k	k	l	m	m	2 poraz.
3	n	o	o	o	o	3 obrtnik.
4	o	o	o	p	p	4 tekoča voda.
5	r	r	t	t	v	5 moški glas.
II.						

Diagonalno od I. navzdol: kraj pri Trziču; II. navzgor: breme.

PREMIKALNICA

K O B A R I D
K O L E S A R
O M E L E T A
T K A N I N A
T R E N T A R

Premikaj spodnje besede tako, da dobiš v ravni navpični vrsti imeni dveh žuželk.

ČAROBNI LIK

			3				
		2	a	4			
	1	a	a	a	5		
	2	a	a	č	č	e	
3	j	j	k	k	n	n	r
	4	r	r	r	t	t	
		5	t	t	u		
					u		

- 1 divji prežvekovallec.
- 2 športnik.
- 3 polotok v Ameriki.
- 4 poljedelec.
- 5 po njem ima ta lik ime.

U. Jenko.

* * *

RESITEV IZ ŠT. 5

Magični kvadrati.

- Rama; amen; mera; Anam.
- Repa; Epir; pika; arak.
- List; ikra; Srem; tamo.
- Koča; oral; čaka; Alah.

Križanka. V o d o r a v n o: 1 licej; 5 po; 7 Vis; 8 Fr; 10 drag; 11 aroma; 12 Naš rod; 13 Ra; 15 ne; 16 pa; 17 hok; 18 Otmar; 19 ta; 20 Aida; 22 ki; 23 ino; 24 na; 25 Jan. N a v p i č n o: 2 Ivan; 3 ciganka; 4 es; 5 prod; 6 udariti; 8 fronta; 9 saharin; 11 ar; 12a še; 14 Alan; 16 Paka; 18 oda; 21 in.

Naslovna slika: prizor iz povesti »Jadranci«.

Popravek. V 4. štev. str. 56 čitaj v 4. kitici — mladosti. Str. 64 čitaj v 2 kitici — dirkajo po plani.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom

Letna naročnina je za skupna naročila L. 20— (2 liri mesečno), za posamezne naslove pa L. 25—. Posamezna številka L. 2-50.

Herausgeber und Drucker »Učiteljska tiskarna« in Laibach, verantwortlich Francè Štrukelj in Laibach. — Izdaja in tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani, predstavnik Francè Štrukelj v Ljubljani.

Für die Schriftleitung und Verwaltung verantwortlich — Za uredništvo in upravnštvo odgovoren Ivan Tavčar, Celovška 30.

JADRALCI

S a m o J e n k o

7. Svečan dogodek.

Napočil je praznik sv. Petra in Pavla. Lepo jutro je naznanjalo, da bo prvi poletni dan, brez oblačka na sinjem nebu. Že na vse zgodaj so rogovilili mladi fantje po dvorišču. Najprej so sestavili pred delavnico na trati jadratico, nekaj metrov pred njo so uredili zasilne klopi, pregrnjene z belim platom; pred jadratico pa so postavili majhno mizico z razpelom in dvema svečama. Odprli so še na stežaj vrtna vrata, na kar so se vsi preoblekli v uniforme. Pa ne v kroj s sabljo ali puško, ampak v temnomodre kratke hlače in bele srajce. Sta se hotela postaviti pred jadratico Janez in Marijan, da bi poizkusila vsak svoj govor, a so že pričeli prihajati prvi gostje. Avtomobili so se ustavljali pred stričevo hišo; pri odprtih vratih pa sta morala Janez in Marijan sprejemati visoke goste. Ni lahka ta reč, zakaj ni kar tako, kako pogledaš povabljenca, kaj šele, kakšno besedo mu rečeš. Vse mora biti po pravih lepega vedenja, sicer bi se takoj zamerili visokemu gospodu. Gledali so zvedavi Vrtačani, čemu toliko avtomobilov hkrati in so ugibali, če ni prišel morda sam oče župan z mamko županjo na ogled. Naenkrat je pripeljal stričev motor in izstopila sta dva moža v narodni noši. Je debelo pogledal Janez, ko je spoznal, da jih je prišel obiskat sam predragi oče izpod Mežaklje s sosedom Ažbetom, Mihovim očetom. Dostojanstveno kot se spodobi je pozdravil oba prišleca in ju peljal med goste. Začudil se je oče, saj ni mislil, da je ptič tako velik,

kaj šele, da bi ga naredili sami. Kmalu je prišel še sivolasi gospod katehet in mu je Janez pomagal obleči vso obleko, da bo priklical božji blagoslov z neba. Ko je ugotovil Marijan, da nihče od povabljenecv ni izostal, da je prišel celo gospod razrednik in nekaj sošolcev in Majda in Micka, so se postavili mladi fantje pred jadratico.

Janez je stopil korak naprej in pogumno pogledal po gostih. Ni kar si bodi govoriti takole, posebno še, ker so gospodje sami po navadi dobri govniki in opazijo vsako napako. Pa je bil Janez tič, saj se še gospoda ravnatelja ni ustrašil; zbral je svoje moči in pričel:

Spoštovana gospoda!

Že zdavnaj se je človeku zahotelo, da bi poletel pod sinje nebo. Nešteto je bilo uspešnih in neuspešnih poizkusov, nešteto žrtev. In brez žrtev ni napredka! Prišli smo tako daleč, da moremo leteti. Ne sicer sami, ampak z letali, ki nas dvigajo v sinje višave. Tudi nam se je zahotelo v mladih srcih pod nebo. Zato smo si zgradili to začetniško jadratico, na kateri se bomo naučili letenja, da bomo mogli čez prihodnjo zimo zgraditi boljše, s katero bomo šele lahko jadrali. Mnogo truda smo vložili v našega ptiča in upamo, da ne zaman. Mnogi so bili naši dobrotniki, brez njih ne bi mogli danes pokazati tako ponosno na svoje delo. Dobro se zavedamo tega in se jim zahvaljujemo samo z besedo. Vemo, da se jim drugače ne moremo oddolžiti, zato naj vidijo, da so njihovi darovi bili s pridom uporabljeni in da so do-

segli svoj namen. Ostanite nam še naprej tako naklonjeni! Gospoda kateheta pa prosimo, da nam blagoslovi naše delo, a gospoda tovarnarja Severja, da krsti našo jadralico!

So povabljeni debelo gledali, od kod take izbrane besede. Niso mogli verjeti, da bi takšen mlad fant tako dobro in kratko povedal, ko govorijo nekateri dolge ure in ne povedo ničesar!

Je pristopil gospod katehet in blagoslovil ptiča ter spregovoril:

»Nisem mislil, da bi kdaj v svojem življenju doživel tako svečanost, posebno pa ne na stara leta in še celo pri svojih učencih. Vsa čast mladim fantom, zakaj lahko si predstavljam, da ni igrača, zgraditi tako letalo. Želim jim mnogo uspeha pri njihovem delu.«

Ni mogel govoriti naprej, dušilo ga je v grlu in od samega veselja in ginenosti so se mu orosile oči.

Pristopil je gospod tovarnar Sever, potegnil krepko za vrstico, ki je bila privezana na sprednjaku letala, da se je pretrgala in je rdeči balonček splaval visoko pod sinje nebo.

»Krstim te na ime ‚Sokol‘,« je rekel boter »in ti želim, da bi s svojimi krili budno bedel nad usodo mladih fantov. Vodi jih k cilju, da ga bodo dosegli čvrsti in vedno pripravljeni, da premagajo vse zapreke kakor do sedaj. Nadaljujte, mladi fantje, s svojim delom. »Sokol« naj vam vlije vztrajnost in voljo pri vašem naporu!»

Stopil je k postrojeni vrsti in vsakemu podal roko ter ga pogledal v oči, nato se je vrnil k blagajniku Stanku Kosu, ga potrepal po rami in izvlekel iz žepa veliko rumeno ovojnico, da se je Kosu kar razpotegnil obraz.

»To naj bo za vaš trud!« mu je dejal in odšel na svoje mesto med goste.

Nato so pristopili še drugi gospodje in si ogledali mlade fante in »Sokola« od blizu. Ker niso hoteli zaostati za botrom, je skoraj vsak segel v žep in dal blagajniku ovojnico in je jasno, da je Stanko veselo gledal okoli sebe in se ni več držal tako kislo kot v začet-

ku, ko je mislil na prazno blagajno in velike naloge, ki jih še čakajo.

Potem je bil ogled letala. Vsak povabljenec si je lahko po mili volji ogledal »Sokola«. Med njimi pa so se gibali mladi jadralci in pojasnjevali delovanje posameznih delov. Pri sedežih sta Janez in Miha razlagala očetoma v pisanih kranjskih nošah — pod odprto marelo — delovanje vsakega dela letala.

Največ je imel opravka Marijan Šetina, kakopak zaradi propagande. Okoli njega so stali gospodje, ki so ga vpraševali vse mogoče stvari, da jim je komaj sproti odgovarjal, medtem ko so drugi že zapisali vsako besedo. Kaj kmalu je Marijan uganil, da so to novinarji, že po tem, ker so tako vneto sukali svinčnike po belem papirju. In še imenitnejši se je zdel sam sebi.

Sonce je stalo že precej visoko, ko so se povabljenec razšli. V senci »Sokolovih« kril pa so sedeli letalci in nekaj šepetali. Sklenili so, da bodo takoj po kosilu letalo razstavili in ga spravili v delavnico. Nato pa bodo zajahali svoje konjiče in se odpeljali na Ljubljano. Seve so se na glas zmenili, da gredo na Savo, čeprav ni bilo nobene oblačke na nebu. Poznali so muhe sv. Elije in niso hoteli, da bi jih blagoslovil še on z navadnim dežjem. Dovolj dolgo so delali in zaslužili so odmor ter razvedrilo v mili naravi.

Tisti dan so mladi jadralci jedli z veliko žlico, pošteno so zaslužili takšno počastitev. Tudi teta Evlalija je skuhal predobre reči, da se je miza kar šibila. Povabili so še Miho z njegovim očetom. Junaško so sedeli za mizo, oba očeta v narodnih nošah skupaj, nato Janez in Miha ter teta in stric. Je jasno, da je bilo malinovca več ko dovolj, tako da so se ga lahko napili še vsi ostali, ko so pospravili »Sokola« v delavnico.

Nato so se modrobili fantje odpeljali na Ljubljano. Naužili so se svežega zraka in ohladili pregoreča srca v hladni vodi.

8. Prva kraksa in sladka jabolka.

Daleč za devetimi gorami se razprostira dolina, posejana z vasicami. Prijazno ozko dolino obkrožajo hribočki, ki kažejo prebivalcem svoje gole rebri. Na koncu te doline stoji vas Fara. Na majhnem hribočku stoji farna cerkev, kakor da bi budno pazila na svoje ovčice in jih ščitila pred hudo uro.

V tem kraju so se ustavili jadralci s »Sokolom«. Stric si je izposodil avto, da so prepeljali z njim dele jadralice in sebe. Pozno ponoči so prispeli, temna vetrovna noč jih je sprejela. Razložili so vse stvari v neki skedenj, sami pa so se zarili v mehko mrvo. In kljub temu, da ni bilo domače postelje, so zaspali, da niso vedeli kdaj. Je jasno, da se je prvi zbudil Marijan Šetina in pomolil glavo v novi svet. Začuden je pogledal okoli, se pretegnil in z glasnim klicem spravil na noge še ostale. Čudno so gledali prvi trenutek okoli sebe, pa so se kmalu spomnili, da niso doma in bo treba poskrbeti za lačne želodce. Odprli so svoje bisage in se najedli vseh dobrot, ki so jim jih dale na dolgo pot skrbne mamke. Takoj so oživeli in prijeli za delo, ki ga je bilo več ko dovolj.

Ugotovil je Janez, da so na dvorišču gostilne in sosedje samega gospoda župnika. Sredi dvorišča, ne daleč od skednja, je stala zidana hišica, kamor so shranjevali poljedelsko orodje. Delali so krepko ves dan in marsikateri vzdih je odšel po pomoč k sv. Eliji. Zvečer pa so že »stanovali« v tej hišici. Je bila res hišica, zakaj postelje so naložili v tri nadstropja, da so lahko spali vsi pod eno streho. Bilo je plezanja in krohotanja, zakaj ni lahko splezati tako visoko, če se ti pod nogami vse maje, in še teže je mirno spati, ko lahko padeš s posteljo vred na tovariša pod seboj.

Ko so se drugo jutro zbudili, je Marijan »znanstveno« ugotovil, da so jih že prvo noč obiskale znanilke omike. Še je dodal, da gotovo ni več daleč

čas, ko bodo prišle tudi druge take dobrote. Če prej ne, pa takrat, ko se bodo njihovi nasledniki že lahko z železnico pripeljali v ta pozabljeni kraj. Da bi potolazili objedene Marijana, je narisal spretni Boris na podolgasti kos platna veliko domačo živalico, ki se ji pravi bolha. Spodaj pa je z velikimi črkami napisal: HOTEL PRI KRVOLOČNIH BOLHAH. So prinesli s seboj tudi veliko trikotno, modro zastavo, ki je bila prav taka kot ona na vratih delavnice. In so soglasno sklenili, da naj nariše Boris na eni strani preko belega galeba veliko bolho. Splezal je Marijan na bližnje drevo in privezal na vrh velik drog, na katerem je plapolala zastava mladih jadralcev in naznanjala vesoljnemu svetu, da so se nastanili v Fari.

Čez dva dni, ko so pravkar končali z vsem delom in se spoznali z domačini, je prišel učitelj Jože, kakor je obljubil takrat gospod inženir. Bil je srednje postave, zelo prikupne zunanjosti in v gumbnici je nosil znak tretjega izpita. Se je vsem zdelo, da so zelo počaščeni, ko se je nastanil pri njih in zasedel preostalo prazno posteljo.

Drugi dan so že na vse zgodaj odšli s »Sokolom« na bližnji travnik. Razstavili so letalo na tla, razvili vzletno vrv in pričeli z majhnimi skoki. Pogumno se je vsak vsedel na sedež in se z oprtni privezal, ko je že učitelj dajal povelja: Vleci, teci! Vrv, na kateri so bili ostali, se je napenjalo, in ko je bila dovolj napeta je na učiteljevo povelje tovariš na repu spustil letalo. Rahel sunek je naznanil, da je prišel tisti tako težko pričakovani trenutek, ko se bo dvignil od tal, pa čeprav samo za ped visoko. Kakor v sanjah se je zdelo vsakomur, ko ga je »Sokol« s svojimi krili dvignil, čeprav samo za nekaj sekund. Vsem se je zdelo cela večnost in šele pristanek jih je spomnil, da je za enkrat vsega konec. Ker ni bilo tisti dan vetrovno

in so vsi dobro leteli, so do večera že skakali z majhne vzpetine. Vsak je želel, da bi polet trajal dalj časa. Že zato so poslušali učitelja Jožeta, kajti razložil jim je, da zavisi samo od njih, kdaj bodo lahko zleteli s hribočka Vidma, na katerem stoji cerkva.

Zvečer so bili trudni kot še nikoli. Ni majhna stvar prevažati in vzdigovati »Sokola«, kaj šele napenjati debelo gumijasto vzletno vrv! Brez besed so večerjali v gostilni, kjer so jim kuhali, in so takoj odšli spat. Drugi dan so zopet začeli navsezgodaj.

Tako je šlo nekaj dni vse lepo v redu brez nezgode in slabe volje. Le utrujenost je bila njihova spremljevalka, ki se je pa niso mogli odkrižati. Prišli so že skoraj do polovice Vidma, ko je bil na vrsti Miha, da leti. Vzletel je pravilno, takrat pa je potegnil veter, vzdignil »Sokola« visoko, tako visoko, da je Miha mislil, da leti že proti samim nebesom. Pozabil je na učiteljev nauk, naj porine krmilno palico lahno naprej. Zice, ki so držale krilo, so šumele vedno manj in kar naenkrat so

utihnile. Tedaj se je Miha zbudil iz odrevenelosti. S strahom je ugotovil, da ne sliši več žic, in tudi zelena trava pod njim je mirovala. Zagledal je tovariše, ki so mu mahali. Začutil je, da pada z jadrlico navzdol, vedno globlje. Močan sunek je pretresel Miho, zasklelo ga je tam zadaj nekje. Pri tekli so tovariši in Jože je vprašal:

»Ali je kraksa? Je li letalec cel?«

Debelo so gledali, pa se je spomnil, da so šele začetniki in še ne poznajo jadralskega jezika. Stopil je k Mihi, ga dvignil s sedeža in postavil na nogo. Je zastokal Miha in dejal, da ga boli sedalo kot še nikoli. Kako ga ne bi, ko se je pa od sunka preklal sedež na polovico! Potolažil ga je učitelj in povedal, da je kraksa takrat, če se razbije del ali pa celo letalo in pobirajo potem trske ali zobotrebce. Ugotovili so, da je kraksiralo oboje, sedež in Mihove hlače. Drugače je bilo vse v redu in se je učitelj čudil, da je tako. Tisti dan niso več leteli, dovolj so imeli dela s popravilom sedeža in krpanjem Mihovih hlač.

(Se nadaljuje.)

PRI IGRI

St. K.

Tisto pomlad, ko se je zgodilo, kar pripovedujem, se je prostrani vrt pod okni rumene hiše, kjer sem preživel detinska leta, zelo zgodaj prebudil. Breskve so se rožnato nališpale, cve-toče veje so otrsale prelepi nakit v šumečo travo, kmalu je završalo vse drevje v zelenem oblačilu. Vrt je bil kakor mestni park; obstrižena živa meja se je bohotila v sočnem zelenju in med rušami so se vile z gladkimi okroglimi kamenčki posute poti kakor srebrne kače. Ves vrt se je preoblekel in oživel, samo cvetičnjak je ostal daleč ob zidu zapuščen kakor prej.

Črna, žalno oblečena gospa je stopila v vrt in z njo sta prišla njena vnuka, dva mestna otroka, deček in de-

klica. Doma so videli mojo samoto, ko sem iz rumenega doma strmel doli v prelepi vrt, poklicali so me in peljali k gospe. Šel sem, vesel in vendar z rahlo tesnobo v srcu. Mestni deček, moj novi znanec, je pogledoval izpod čela z gizdalinsko živimi očmi. Nosil je zelene hlače, ki so mu segale do kolena; krasili so jih lovski gumbi iz jelenove roževine. Tudi njegovo obnašanje je bilo nekoliko gizdalinsko. Ko sem mu ponudil roko, je sprožil svojo leno predse. Vkljub temu sem mu jo stisnil v znamenje prijateljstva. Deklica, njegova sestra, je bila dokaj drugačna v obleki in obnašanju. Krilo je imela prepasano in po ramenih so se ji vsipali kostanjevi lasje. Podala

mi je roko nevoljno, opazil sem takoj, da bo z novo družbo zame težje kot doslej. A prijazna gospa, ki mi je bila nalila v čašo rumene, sladke tekočine, nekoliko gostejše od vina, me je bodrila, naj se njenih vnukov nikar ne bojim. Tako smo se seznanili.

Prijazen je bil vrt v svoji pomladanski opravi, čeprav še ne popolnoma urejen; in kar se mi je zdelo najvažnejše: moja pljuča so plala tu širje in laže kakor v oni zaprti sobi, kamor sem bil obsojen vso večnost. Nekoliko mrzel še je bil zrak, redek, od sonca le šibko razgret, nebo pa je zrló vedro in višnjevo na prebujeno prirodo s tako jasnim očesom, kakor da bi bila izčistila ozračje velika nevihta s silnimi nalivi.

Med gredami in lehami in živo mejo se je zrcalil ribnik z vodomedom. Vabil me je, šel sem k njemu. Sklonil sem se nad vodo, rdeče in zamolklo srebrne ribe z zlatimi pegami so iz globine hušknile navzgor. Obrnil sem žep in stresel krušne mrve v vodo. Ribe so planile in použile drobtinice. Zamaknjen sem opazoval in sem se le težko odtrgal, ko se je od nekdaj oglasil globok, prijeten klic prijazne črne gospe.

Šel sem k njej. V kotu med visokim zidom in leseno ograjo zapuščene poslopja je slonela na raztegnjeni ležalki. Poleg nje je bila zbrana kopica otrok v krogu, držali so se za roke. Približal sem se in sledil veseli igri z velikim zanimanjem. Naposled mi je pomignila črna gospa, naj se tudi sam uvrstim mednje.

Da me niso v igro povabili otroci sami, mi je bilo neprijetno, zato sem nekaj trenutkov pričakoval, da mi izberejo in odločijo prostor.

Tedaj se je oglasila deklica, vnukinja žalno oblečene gospe:

»Z nami se ne bo igral!«

Njen glas je bil trd, ukazovalen. Njeno nepriljudnost sem sicer opazil brž prvi trenutek novega znanja, toda take besede vendar nisem pričakoval od nje.

Babica je vnukinjo premerila z naglim pogledom od pet do ramena in velela:

»Umaknite se mu!«

»Če se bo igral on, se jaz ne bom!«

Stal sem pred njimi še vedno molče, nisem spregovoril besede. Toda nenadoma sem se domislil: ali sem mar prosil, naj bi me sprejeli medse, v igro? V istem trenutku sem začutil, da sem med njimi tujec, sam in brez zagovornika. Obenem me je trlo vprašanje, od kod izvira vsa ta mržnja deklice do mene. Iz mučne zadrege me je rešila prijazna gospa sama:

»Čemu se ne bi smel igrati s teboj?«

Deklica ni odgovorila. Stala je še vedno zunaj kroga, s prekrižanimi rokami na hrbtu in je razmetavala uglažene kamenčke z rumenim čevlčkom okrog sebe.

»Čemu bi se vendar ne smel igrati s teboj?« je ponovila gospa.

»Nočem!« se je deklica ponovno uprla.

»Ne bodi vendar hudobna!« se je vmešal deček, njen brat.

Deklica pa se ni uklonila, nikakor ni hotela privoliti, da bi se tudi jaz igral z njimi.

»Saj ne nosi kratkih nogavic,« je še pristavila nato, »in čisto kmetu je podobeno!«

Zadoščalo mi je. Tako mučno mi je postalo čakanje, saj so vsi otroci upirali v me oči kakor v največjega krivca. Čutil sem, da nisem več potreben med njimi, brez besede sem se obrnil in se vrnil k ribniku.

Ko sem stal ob njem s pelinom v srcu in se spet zagledal v vesele ribice, sem začul za seboj trmast jok. Zjasnilo se mi je: črna gospa je morda natepla deklico, ker me ni hotela sprejeti v igro. Kmalu sem se prepričal: mimo ribnika so prišli otroci in se usuli k vrtnim vratom, k meni pa je stopil deček, z obraza se mu je brala prijaznost. Sprva sem se ga hotel otresti. A bližala se je gospa v črni obleki

in zavoljo njene prijaznosti sem opustil svojo namero. Deklica je stopala osramočena naprej, in za obema so se zaprla vrtna vrata. Ostal sem pri ribniku in z menoj je ostal deček nem in brez besede. Šele čez nekaj časa me je vprašal:

»Ali ti ugajajo ribe?«

Prikimal sem. Spoznal sem, da hoče popraviti sestrično napako, obrnil sem sem k njemu in ga nagovoril. Ko sem mu gledal v oči, se mi njegov pogled ni zdel več gizdalinski. Kmalu se je vrnila gospa in v njenem spremstvu sem zapustil vrt. Z vnukom vred me

je spremila do ceste in me je pri ločitvi pobožala po laseh. Poln bridkosti je bil njen glas in mehko me je povabila, naj pridem še kdaj k njim. Toda sklenil sem, da ne bom nikdar več šel v družbo one deklice, nikdar, pa naj bi mi ponujali še toliko tiste sladke rumene pijače. Kajti nesrečna igra in dekličina samovoljnost ni izpridila popoldneva le meni, ki sem se zdaj vračal v rumeni dom z bridkostjo v srcu in brez radosti v očeh, temveč je zadela tudi prijazno gospo, ki se je tako toplo potegovala zame in me tako tolažeče pobožala ob slovesu.

GIZDALINKA

Narodna pripovedka iz Prekmurja.
Ilustrirala Marija Vogelnikova.

Bil je pastir, ki je ovčice pasel na zeleni gori.

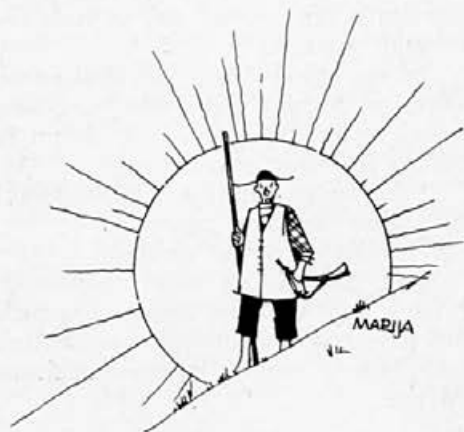
Ko некоč zopet pase bele ovce ter si lepo žvižga in poje, začuje iz bližnje

votline človeški glas: »Lepo je, sinko, da si vesel!«

Pa v tisti votlini ni bilo človeka, ampak grda dolga kača. Ko jo dečko zagleda, se močno prestraši.

»Nikar se me ne boj,« ga ogovori kača, »ti si srečen, jaz pa nesrečna. Lahko pa tudi mene osrečiš, če me ubogaš. Zato poslušaj: pojdi domov! Leto dni ne smeš iz hiše, tudi v krčmo ne; ne smeš poslušati goslačev. Ko pa mine leto in dan, pridi po mene in srečna bova.«

To pa lahko storim, si misli pastir in gre domov. Vse leto ne gre iz hiše, posti se vsak petek, krčme ne vidi,

godcev ne poslušša. Ko pa leto dni mine, se lepo obleče in gre na zeleno goro k tistj votlini.

»Črna kača, dolga kača, čakam te!« zakliče v votlino.

Pa komaj izreče te besede, že nekaj zašumi v votlini in prikaže se prekrasna deklica.

»Jaz sem tista grda kača, ki si jo videl pred letom dni. Strašno sem se bila pregrešila. Zato sem morala živeti po kačje, dokler me nisi rešil.«

Pa ga je objela okrog vratu in mu zašepetala v uho: »Tri polne košare zlatnikov imam. Vse to je moje in tudi tvoje, če me vzameš za ženo.«

»Tudi brez zlatnikov bi te vzela,« ji odgovori pastir, »ker si tako neizrečeno lepa.«

Prijela sta se za roke in odšla na pastirjev dom po vole, da spravita zaklad.

In res sta se vzela. Kupila sta si lep grad z velikim posestvom in živela, kakor ju je bila volja, ker sta imela vsega dovolj. Pastirček graščak je bil ves srečen in se ni mogel nagledati svoje prekrasne žene. Venomer jo je občudoval.

Nekega dne ji zopet reče ves srečen:

»Lepa moja ženica! Kakor vrtnica si!«

»Še lepša sem!«

»Lepa si kakor zvezdica na nebu.«

»Še lepša sem!«

»Lepša si od vsake ženske na svetu.«

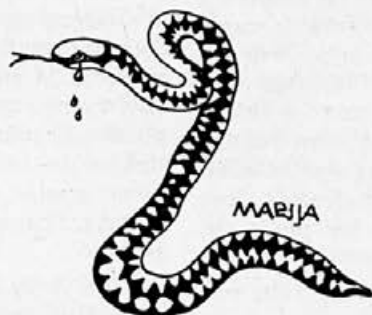
»Pa še lepša sem,« trdi gizdalinka. »Veš, kako sem lepa? Tako sem lepa, kakor sama Devica Marija.«

Pa čujte, kaj se je zgodilo!

Komaj je prevzetnica izgovorila zadnjo besedo, že ni bilo več lepe žene. Pred možem se je zvijala strašno grda črna kača ter milo prosila: »Usmili se me! Reši me vendar!«

Mož pa ni vedel, kako bi jo rešil.

Potem se je kača zvila v kolobar in se je pognala v gozd. Kje je sedaj in kako živi, nihče ne ve. Niti njen mož je ne najde.

V RICMANJE*

M a r a H u s u

»Naj gre tudi ona z vami!« je odločil oče.

»Pa naj gre; ali če se izgubi, naj sama gleda, kako bo prišla nazaj!«, je kisló privolil moj starejši brat.

»Saj se ne bom izgubila, res ne!«, sem proseče zatrjevala.

»Dobro, dobro, le pojdite v božjem imenu!«

»Hitro se odpravi! Pri sosedovih te bomo čakali«, je rekel brat nevoljno in šel.

»Zdaj pa teci!« je dejala mati in mi porinili v žep velik kos ajdovega kruha.

Presrečna sem kar zletela iz hiše k sv. Jožefu v Ricmanje na božjo pot! Že nekaj let sem koprneče sanjala o njej. In zdaj se je kar hitro spopolnilo.

»Ej, Tone! Sem že pripravljena,« sem zaklicala v sosedovo dvorišče.

»Odšli so, podvizaj se za njimi!« je odgovorila izpred ognjišča sosedova strina.

»Odšli?«

»Hudo se jim je mudilo! Teci, morda jih dohitiš!«

Nepričakovana žalost mi je stisnila srce. A le za trenutek. Zapodila sem se po klancu, kar so me nesle noge, vendar mojih tovarišev ni bilo več videti. Onkraj Sežane so me izdale moči. Sesedla sem se na cestni kamen in zatulila na ves glas od jeze in žalosti.

Jutro je bilo hladno, obetal se je lep dan. Po ogradah se je lesketala slana; sonce je vzhajalo izza Nanosa v vsem svojem zlatem sijaju. Sem od vasi so plavali glasovi. Obrišala sem solze. Grem pa sama, sem se hitro odločila in vstala. Sezula sem se, da bi laže hodila. Nogavice sem stlačila v čevlje; z vrvicami sem zvezala čevlje skupaj in jih vrgla na pleča. V

žepu me je težil kruh, da se je krilo kar obešalo na stran. Lačna tako ne bom, sem si mislila. Kruh sem skrila v neko luknjo v obcestnem zidu in ga pokrila s pripravnim škriljem. Dober bo, ko se vrnem!

V žepu je zacingljal denar: pet celih belih novičev je bilo in še trije vinarji. Veliko bogastvo!

»Vse to bo za lončene slavčke, konjiče in kozličce: za Milo bom kupila slavčka, Mirku konjiča, najmlajši nič, ker je še premajhna; tudi Rudetu nič, ker še ne zna hoditi, kaj šele piskati. Še sosedovi Pepi kaj kupim. Zase pa slavčka, morebiti tudi konjiča.«

»Kam pa greš punče?« me je zbudil iz lepih sanj prijazen glas.

Stršno se mi je zamerilo: »Nisem več punče, stric, da veste! Velika sem že.«

»Aha; v katero šolo pa hodiš?«

»V četrti razred«, sem se jezno odrezala in strmo pogledala navzgor.

»O, stric Povh! Vi ste?« Presenečena sem spoznala postavnega moža.

»Kam pa greš sama?« je vprašal in se razkoračil pred mano kakor temna gora. Grablje, ki jih je nosil na rami, je trdo postavil na tla. Velik strah me je obšel: nazaj me bo zapodil!

»V Ricmanje grem, stric, k sv. Jožefu.«

»Ka-am?« Njegov glas je bil trd. »Sama greš, pa še bosa?«

»Saj ne grem sama! Naš Tone in Tavčarjeva fanta so pred mano. Teči moram, da jih dohitim,« sem zbrbljala vse v eni sapi in smuknila mimo njegovih mogočnih nog. Spet sem tekla, dokler je bilo kaj sape v meni. Od daleč sem še videla črno postavo Povhovega, kako se počasi pomika čez gmajno.

Vozovi in romarji so me prehiteli. Vozniki so pokali z biči, smejali so

* Ricmanje: vas blizu Trsta, božja pot sv. Jožefa.

se mi in peli. Še konji so objestno švrkali z repi.

Kaj pa, če bi poprosila, da me vzamejo na voz, sem pomislila, ko je zdrevil mimo poln koleselj. Eh, pa je šla prošnja težko z jezika!

Po cesti so ropotale velike opletene lestvenice, polne veselih fantov in deklet. Sam vrisk, smeh in pesem. Na sori je sedela stara beračica in prepevala »Lepa si, lepa, roža Marija«. Njen vreščeci glas se je utapljal v veseli, fantovski pesmi. V trenutku so bili mimo. In spet nisem vprašala, ali smem prisesti.

Naj se le peljejo, jaz grem kar po bližnjici čez gmajno. O jej! Velik trn se mi je zabodel v palec. Trn sem izdrla in hkrati začutila v nogah hude bolečine. Prsti so pomodreli, noge so bile do členkov temnordeče. V razburjenju in zamišljenosti sem cepetala le po senčni strani ceste, kjer je še ležala slana. V bolečinah sem se spomnila, da pred svetim Jurijem ne smemo hoditi bos. A bilo je prekasno. Trla sem noge in bolečina mi je stiskala iz oči neme solze.

Cigani! sem se jezila na ubegle. Čakajte, da zrastem! Vse tri pretepem, da boste črni! Grdobe zabite! Tepci! Zadnja beseda mi je bila posebno všeč.

Vsega so oni krivi; gorje jim, ko zrastem! Hudobneži!

Ta ugotovitev me je pomirila. Z dlanjo sem obrisala solze in šla dalje. Dobro sem pazila, da nisem hodila po slani.

Za onimle hribom je Gropada. Tik pod borovci pa pelje steza. To sem vedela, ker sem šla pozimi z Brcetovo Tono obiskat njihove sorodnike. Skozi Gropado pa pelje cesta v Ricmanje. Tako so pravili. — Tam povprašam za pot!

Krenila sem čez gmajno proti hribu. Cisto blizu se mi je zdel.

Nemara jih le dohitim, morda jih pa še pretečem, oh, naj le še kdo reče,

da sem punče! Ej, ko bom velika... Kako bi bilo lepo, da zdaj kar na mah zrastem; da sem večja, močnejša od vseh treh skupaj! V šoli bi sedela v zadnji klopi in bi lahko pljunila do table. Seve, tudi znala bi več. Učitelj me ne bi smel vleči za ušesa. Za tablo ne bi stala, ker bi lahko gledala čez. Nihče me ne bi smel pretepati. Vsi frkolinji bi mi bili v strahu. — V živih sanjah sem capljala dalje. Podobe so bile tako žive in lepe, da se mi je kar samo smejalo. Pozabila sem na kraj in čas.

Suh, kosmat osat se je oprijel stopala, da je zapeklo. Uh, to je spet zato, ker ne bi smela hoditi še bosa. Nešteto drobcenih trnkov se mi je zarilo v kožo. Sveti Jožef, pomagaj! Saj grem k tebi na božjo pot. — Skelelo me je in spet sem bila majhna kuštrava Marica. Da se obvarujem nezgod, sem obula nogavice.

Ali o joj, zdaj ni bilo nikjer več stezel! Spoznala sem, da sem se zgubila. Lijakaste dolinice, polne gostega drevja so bile okrog. Visoko brinje je rastle okoli njih. Gropajski hrib je izginil. Gmajna je bila neskončno skrivnostna in samotna.

Strah je stisnil moje srce s koščeniimi prsti, da je zastokalo v tesnobi. Še jokati si nisem upala na glas. Kaj pa, če je tu blizu jama, v kateri so zlodji doma — — —? V trenutku sem videla vse strašne slike iz bajk, ki sem jih poslušala v zimskih večerih, kadar smo ličkali koruzo. — Zlodeji, čaravnice, razbojniki! Lasje so se mi ježili in na vsakem lasu je bila hladna kapljica potu.

Oh, zakaj sem vendar šla sama od doma? Sveta Marija, sveti Jožef, pomagajta mi! Deset očenašev in deset češčenihmarij vama zmolim, če pridem živa v Ricmanje. Domov bom pa šla po cesti. In dokler ne zrastem, ne pojdem sama od doma. Obljubljam! Obljuba in dober sklep sta pomirila moj strah.

Skozi meglo solza sem zagledala visok, samotni hrast. Njegovo rjavo listje je žarelo v soncu.

Hrast! Preljubi! Zahvaljena sveta Devica in svetí Jožef! — V nekaj skokih sem bila pri drevesu in prav kmalu na njegovi najvišji veji. Srce je zavrisvalo v objestni radosti. Gropajski hrib je bil pred menoj. Splezala sem s hrasta in za pokoro pokleknila v brinje.

Hvala, preljubi Bogec, hvala in odpusti mi! Nič drugega nisem znala več moliti. V razneženosti sem poljubila košato brinjevo vejo.

Na kolovozu sem bila. Kakšna neumnost, da sem mislila na rogatce! Zdaj, ko je dan in praznik! Saj bi morala vedeti, da podnevi ne hodijo po svetu.

Rada bi sama sebe prepričala, da me prav za prav ni bilo strah. Sram me je bilo občutka. A ni šlo. Pa saj me ni nihče slišal, ko sem tulila od strahu. Naj bo; pot sem pa vendarle našla, Bog me je uslišal. Ta misel mi je bila v veliko zadoščenje, v meni je vriskalo zmagoslavje.

Kolovoz je lezel čez hrib. Z desne strani so rastle borovci. V gostem vejevju so žvižgali kosi. Nizka veja me je pobožala po glavi.

Zbogom, bori! Prinesla bi vam lončenega slavčka, ali kaj, ko pri vas že dolgo pojo živi kosi. Bog vas rajši ima.

Vas je bila pred menoj. Pri prvih hišah sem komaj ušla velikemu psu. Ko sem bežala skozi vas, so me s kamenjem napadli vaški paglavci. Da se mi je kaj takega pripetilo doma, bi boj sprejela. Vsak kamen bi zadel. Tu pa nisem bila doma. Zaveznikov ni bilo in tako mi ni kazalo drugače, kakor da prav odnesem podplate.

K nam naj pridejo, mrhe; občutili bi, kaj se pravi dobro meriti, sem mislila, ko sem bežala mimo zadnjih hiš. Na cesti sem si oddahnila. Gropada —

ph, kako grda vas je! In še grše ime nosi!

Sedela sem na Ključu, kjer zavije cesta proti Trstu. Spet so se podili mimo vozovi vseh vrst. Pod mano je ležalo neskončno morje. Sonce se je bleščalo na njem. Vse polno čolnov in jadrnic se je pozibavalo po gladini. Veliki parniki so rezali to čudovito planjavo in izginjali. Le bela sled je ostala za njimi.

Bila sem strašno utrujena. Morje sem opazovala z mrtvimi očmi. Nič zavzetosti, nič pobožnega občudovanja ni bilo v meni. Noge so mi drhtele, v prsih me je zbadalo. Mimo so hiteli praznično oblečeni ljudje. Šele tedaj sem opazila svoje zmečkano in raztrgano krilo.

Moj Bog, kaj bodo dejali doma, kadar se vrnem! Bojazen mi je stisnila grlo. — Vsi so lepo oblečeni, le jaz sem ko ciganka in še bosa. Ali pojdem taka k sveti maši? Vsa kuštrava sem. Oh, zakaj je tako? Saj še hoditi ne morem več. Noge so me pekle, nič več nisem bila ponosna. S težavo sem se odpravila naprej.

Tako ne pridem nikamor, sem si dejala. Ali so še daleč Ríemanje? Molčala sta breg in bela cesta.

Oprezovala sem za vozovi. Aha, zdaj! Pripraven voz je privozil v največjem diru. Zbrala sem vse moči, se zagnala in obvisela kakor klop na kratki sori. In drr, drr, šlo je veselo nizdol. Strah, utrujenost, raztrgano krilo, vse je bilo hkrati pozabljeno. Zdaj se pa peljemo! Noge so mi veselo bingljale po zraku.

Švrk, švrk, je zapel bič nad mano.

»Dol, punčara, ali bi rada padla pod kolesa?!« je vpil z voza močan moški glas. Še malo smo podrdrali in voz se je ustavil. Tedaj sem se tudi jaz spustila in odskočila.

Jaz — pa pod kolesa? — Ta človek misli, da sem nerodna kakor on!

»Le enkrat šc, da te vidim!« je kričal voznik in vihtel bič. »S temle te našeškam, da boš pomnila!«

Ali jaz sem čutila, da to ni bila prava jeza in da je bil ves ta trušč le tako.

»Kaj pa se jezite, stric? Samo vaš voz ima tako pripravno soro,« sem ga tolažila.

Oči so se mu smejale, ali rohnel je dalje.

»Pa bi vprašalo; saj bi se lahko pe-ljalo!«

»Nič več mi ni treba; smo že v Ric-manjih!«

Semanje vrvenje je bilo na vrhuncu: trušč, kričanje in prerivanje. Pomešala sem se v gnečo. Nekateri kramarji so imeli razstavljeni svoje blago kar po tleh. Na obeh straneh ceste so stali šotori.

»Vse po osem, vse po osem!« je kričal majhen suh možic pod košato murvo. Blizu cerkve je bila razstavlje-na lončena posoda, tik nje pa »suha roba«. V velikih skledah in kozicah so bili slavčki, kozličiči in konjičiči. Joj, koliko jih je bilo! Roka v žepu je tiščala novce.

Najprej v cerkev, potem bom pa kupovala, sem se odločila.

Cerkve je bila prepolna. Ljudje so se gnetli okoli vrat. Nekaj zakasnelih ženic je klečalo pred cerkvenim pragom. Za njimi so stali gologlavi moški v gostem kolobarju. Duh kadila je plaval iz cerkve.

Prerila sem se do ženic in pokleknila mednje.

»Naprej pojdi, otroci naj gredo na-prej!«

»Saj vidite, da ne morem,« sem se opravičevala.

Črn molek, ovit okoli koščenih vzlastih prstov se je nevarno napel. Umaknila sem se tisti strašni roki, ki je bila tako zelo podobna krempljem. Iz cerkve je zadonela prastara pesem o svetem Jožefu, ki mora dete Jezusa na rokah nositi. Vsa množica v cerkvi in izven nje je pobožno pela. Za me-noj je stara ženica povzdignila svoj rezki glas. V njej sem spoznala beračico, ki je prepevala na sori.

»Ne zijaj! Sveti blagoslov bo!« je rekla moja soseda in me v spodbudo dregnila v rebra, da me je zabolelo.

Oh, ti veliki ljudje; hudobni so in še pred božjim obrazom ti ne dajo miru!

Sveta maša je bila pri kraju. Množica je pritislila iz cerkve. Gneča je bila taka, da bi me kmalu pohodili. Ko se je gneča odlila, sem stopila v cerkev, da izpolnim obljubo.

Na podobo svetega Jožefa je padal širok pramen sončnih žarkov. Svetniški obraz je žarel v njih čudovito oživiljen.

»Zdaj sem pa prišla,« sem nagovorila svetnika kleče. S smehom sem ga pozdravila in sveta podoba je s smehljajem odgovorila. Zdelo se mi je, da s svetim Jožefom isto misliva.

»Vse težave smo premagali!« sem dejala. Vsa srečna sem bila, sama ne vem, kako sem zapela staro babičino pesem, ki sem jo slišala, kadar je zibala mojega najmlajšega bratca:

Sveti Jožek, dobri možek,
lepo sivo brado ima.

Z glavo miga, z nogo ziba
sveto dete Jezusa.

Pozabila sem, da nisem sama v cerkvi. Pobožne žene so še molile po klo-pek in stari možje so še klečali pred oltarjem.

Stranska vrata so se odprla in skozi nje se je najprej prikazal kajfež. Mežnar me je pogledal, moja pesem je bila pri kraju. Mislila sem jo ponoviti; ali takrat se je cerkovnik odtrgal od vrat in njegova dolga palica bi me bila skoraj dosegla. Ker sem imela s kajfežem že iz domače cerkve slabe izkušnje, sem jo hitro pobrisala ven.

Zdaj pa naglo k lončarju! Pri zastavnem Ribničanu sem pustila vse svoje bogastvo. Zato pa mi je odbral najboljše piščalke. Slavčke je kar sam poskušal. V vsakega posebej je nalil vode in odžvrgolel na njem čudovito pesem. Občudovala sem ga.

»Imenitno znate, striček!«

»Kajne da?« Še njemu se je dobro zdelo. Po kupčiji sem zavezala svoj lončeni zaklad v rutico in odšla na semenj.

Na ledini je bil razpet velik šotor; ves siv in raztrgan je bil. Dosti let in dosti semnje je doživel. Pred njim na vegasti mizi se je koračil čuden možic. Ves lisast po obrazu je bil; pisane cunje in trakovi so frfotali okoli njegovega suhega telesa.

»Samo en novec, le en novec!« je vabil. »In videli boste čudež: deklica pol riba, pol človek; tam pri Devinu so jo ribiči ujeli! Tele s petimi nogami se vidi zastonj! Za nameček boste gledali kitajsko vojsko, je kakor zares!«

Strašno so me mikali vsi ti čudeži. Vstopnina je bila previsoka. Zadnji vinar sem dala malo prej za zemljo.

»Mož, ki trga verige! Vzdiguje cente z enim samim prstom. Deklice plešejo, Goljati se borijo! Le noter, le noter! Vse za en novec!«

Noter moram na vsak način, sem se odločila. Smukala sem se okoli šotora in iskala pripraven dobro skrit vhod. Po dolgem oprezovanju sem ga našla. Po trebuhu sem se plazila skozi. Kavelj, ki je visel na deski, se je zapel v moje lase, kar šop jih je ostalo na njem. Bolelo me je, ali še namrdnila se nisem. Neslišno sem se vzpela in v mraku zadela ob nekaj živega. Okamenela sem od strahu.

»Neroda!« je siknilo iz mraka.

»Umakni se!« sem se ojunačila.

Pred mano je čepel deček mojih let; oči so se mu svetile v mraku.

»Molči, če naju zalotijo, bo gorje!«

Znašla sva se v mračnem prostoru za nekimi zaboji. Vse polno pisanih cunj je ležalo okrog.

»Tu se preslačijo,« je šepetal moj novi znanec. Z druge strani se je slišalo govorjenje, sopihanje in cepetanje.

»Tu se borijo Goljati.«

»Najbrže.«

»Kako pa bova prišla tja?«

»Nič ne skrbi, kar za mano se plazi; počasi, potihem!« In že je bil na zemlji. Plazila sva se po trebuhu dalje in zadrževala sapo. Srce mi je tolklo tako močno, da sem ga slišala v ušesih. Pred nekim preluknjanim platnom sva se ustavila in oba hkrati pokukala skozi.

Polno ljudi je bilo videti.

Srečno sva se priplazila na oder. Ljudje so ploskali in se smejali klovnom, ki so se pretepalji in valjali po pesku.

»Zdaj pa le pokonci! Drži se, kakor da sva plačala. Pomešajva se med otroke!«

Prišla sva na svetlo. Zdaj sva se šele ogledala. Moj tovariš je bil dolgo-nog, rumenih las, svetlih oči, suh in gibčen ko maček.

»Ali hočeš, da bova prijatelja?« me je živo vprašal.

»Zakaj pa ne?« sem hitro odgovorila.

»Strašno si mi všeč.«

»Tudi ti meni.«

»Od kod pa si, ko te ne poznam?«

»Tudi jaz tebe ne. Iz Sežane sem.«

»Iz Sežane? Od tam, kjer imajo velike semnje?«

»Od tam,« sem ponosno potrdila.

»Je vaša vas velika?«

»Velika.«

»Tako ko Trst.«

»Eh, ne, malo manjša je.«

»V kateri razred pa hodiš?«

»V četrti.«

»Jaz tudi.«

Med predstavo sva si marsikaj povedala. Moje prvo potovanje mu je bilo sila všeč. Še sam bi rad kaj takega poskusil.

»Ali je tvoj brat velik?«

»Letos bo končal šolo.«

»Škoda.«

»Zakaj pa?«

»Ker bi ga sicer pretepel,« se je razkoračil moj novi prijatelj.

»A tisto pa ne! Saj je naš!«

»Naj le bo!«

»Poiskala jih bom, da se skupaj vrnemo.«

»Pomagal ti jih bom iskati,« se je hitro ponudil.

Nekdo me je pahnil. Rutica z lončenimi piščalkami mi je padla na tla. Na srečo se ni nič razbilo.

»Kaj pa imaš tu?«

»Slavčke, konjiče in kozliče. Kupila sem vsakemu svojega.«

»Toliko piščalk?«

»Kaj tebi niso nič kupili?«

»Nič,« je žalosten odovoril.

»Morda pa ti še bodo?«

»Morda, ali ne zame; če bo mama kaj kupila, bo za mlajše.«

»Tudi pri vas imate mlajše?«

»Imamo. Veš, mi pa nimamo denarja. Naša mama prodaja danes kruh pred cerkvijo.«

»Misliš, da bo dosti vrglo?«

»I nekaj bo že, tako je rekel oče.«

»Kaj pa dela tvoj oče?«

»Kamenje kleše.«

»Imate krave?«

»Samo eno. A vi?«

»Mi imamo vole, krave, junce in junice.«

»Bogati ste.«

»Morebiti.«

»Popoldne moram varovati otroke doma. Oče bo šel pomagat mami.«

»Oh, škoda! Čuj, jaz imam slavčka in konjiča. Oba mi nista potrebna. Vzemi, kar hočeš. Na!« Odvezala sem rutico pred njim, oči so mu zažarele, ali roka se ni stegnila ponje.

»Ne, le kar ti daš, bom vzela.«

»Konjič ima lep glas. Ti ni všeč?«

»Oh —.«

»Kar vzemi!«

Obraz mu je zasijal.

»In ti zanj ni nič žal?«

»Beži, beži, kaj pa misliš!«

»In mi ga res daješ za zmeraj?«

»Tebi za zmeraj!«

Ljudje so se pehali proti izhodu cirkusa; kar neslo je naju naprej. Kmalu sva bila zunaj.

»Aha, glej jih, tukaj so! Dva sta sosedova, a srednji je naš.«

»Domov moram,« je dejal moj prijatelj.

»Kar pojdi, Polde, da ne bo mama huda! Če prideš kdaj v Sežano na semenj, obišči me!«

»Obiskal te bom! Zbogom, Marica!«

»Zbogom, Polde!«

Odšel je veselo piskajoč na svojega lončenega konjiča.

Pred semenjskim čarovnikom je stal gost zid ljudi. Moji trije ubežniki so zijali vanj. Niso me opazili. Prerila sem se tik prednje. Naš me je potegnil za kito: »Mariiiiica!«

»O, vi ste tu?« sem se hinavsko zavzela, kakor da sem jih šele zdaj opazila. Stali so kakor trije obsojenci. Zviška sem gledala nanje.

»Vi torej tod okoli zijala prodajate?«

Čarovnik je pravkar požiral dolg papirnat trak in mu ga je drugi pri zadnji plati vlekel ven. Ljudje so se krohotali, le moje junake ni to prav nič navduševalo.

Brat se je držal posebno kisló.

»S kom pa si prišla?« je vprašal. Dobro sem razločila strah v njegovem glasu. Udarila sem ga s psovko.

»Sama sem prišla, da veš, ti smrka-vec.«

To je bila najhujša žaljivka, kar sem jih zmogla. Ob vsaki drugi priložnosti bi me brat zato pretepel. Zdaj pa je le nekaj zamrmral.

»Da veste, zdaj gremo domov!« sem se oblastno šopirila pred njimi.

»Saj bomo šli, Marica, ali slavčkov še nismo kupili,« se je prilizoval sosedov Janez.

»Seve, ko pa samo zijate okoli! Če bi bili šli z mano, bi videli še vse kaj drugega. Tako pa — figo! V cirkusu sem bila!«

»Lažeš!«

»Da lažem? Po poti vam bom vse povedala.«

Vsi trije so bili sila ljubeznivi z mano. Vse se je vrtelo okoli tega, ali jih bom fožila doma ali ne.

»Ali boš povedala — — doma?« je v skrbeh vprašal brat.

»Kdor ovaja, ni za pošteno družbo, pa je vreden, da ga pretepemo,« je zavito pretil Janez.

»Saj ne bo povedala, jo poznam,« se mi je laskal Francko. Po glasu sem poznala, da sam sebi ne veruje.

Delala sem se, ko da jih nič ne razumem. A že ko sem jih opazila v gneči, so se vse moje maščevalne misli razpršile spričo velike radosti, da sem jih končno vendarle našla. Če bi jih zatožila, bi bili tepeni. Tega pa sama ne bi prenesla in meni bi bilo mučneje kakor njim. Izgubiti tri zaveznike zastonj prazne hvale, res ni bilo vredno. Kar tako pa se nisem mogla vdati.

Francko, moj sošolec in prijatelj, je bil še najbolj nestrpen.

»Ali še pomniš, kako sem nabil Povhovega, ko je ovadil, da sva obirala Komarjeve smokve?«

»Vem, vem, prav si storil!«

»Saj ne boš doma povedala?« je spet poprosil moj brat.

»Kaj pa naj povem?« sem vprašala zvito.

»Da smo ti ušli,« je planilo iz treh grl hkrati.

»Kaj pa mislite o meni?« sem vprašala užaljeno.

»Saj sem vedel, da ne bo!« se je razveselil Francko in me od velikega veselja potegnil za kito.

»Ne bom ne, kar brez skrbi bodite!«

»Živela! Tako se govori! O Devici Mariji pa, ko bodo lešniki zreli, te povedemo s seboj na Repentabor. Tam je šele lepo, boš videla!« mi je svečano obljubil Janez.

Za ta dan mi je bilo že vsega preveč. Kolena so mi začela klecati, roke so mi drhtele od utrujenosti.

»Kako bom pa šla domov, ko me tako noge bolijo,« sem jim zdaj potožila solznih oči.

»Nič ne skrbi, bova kmalu uredila,« sta me tolažila Janez in brat. »Le tu počakajta!«

Odšla sta, sama sva ostala s Francskom.

Sonce se je nagibalo k morju in zlatilo vso neskončno vodno plan. Jadrniki so se bliskali v zlatu.

Francko je gledal na morje in golčal.

»Škoda, škoda!«

»Zakaj neki?«

»Ker nimam barke.«

»Ko boš velik, si jo boš kar sam stesal.«

»Oh, sam Bog ve!« je tožil Francko.

Pred nama se je ustavil voz. Janez in moj brat sta široko sedela na njem.

»Zdaj pa kar hitro gor! Domov gremo,« je ukazal kramar ter me posadil med ona dva, Francko se je skobacal sam. Peljali smo se. Fantje so piskali, kramar je pokal z bičem in se prepiral s konjem.

Vse to sem le na pol slišala skozi prijetno dremavico.

P U S T

Gustav Strniša

Pust veseli zdaj goduje,
poje, skače in piruje.

Rad bi plesal s Pepelnico,
svojo žalostno družico,

ki ne mara svatovati,
kot Pepelka ždi za vrati.

Jutri bo pa kraljevala,
pepelila, se jokala —.

Saj bo bratec Pust sežgan,
preden bo napočil dan.

NENAVADNE ŠOLE

Viktor Pirnat

Solstvo v Albaniji.

Težko je soped avto po številnih nepetih ključih navzgor proti planinskemu naselju, ki se je belilo pod silnim strmim pečevjem divjih gora. Sprejela nas je slikovita Kruja z vabljivim starinskim licem. Srednjeveško gorsko gnezdo pač ni menjalo lica še izza časov slavnega in ponosnega Skenderbega, albanskega narodnega junaka, ki je tod gospodoval in od tod ukazoval.

Državna ljudska šola stoji v tesni ulici ob bazarju v bližini pet sto let starega vodnjaka. Majhno poslopje ima premalo prostorov, pa so vsako sobo z leseno steno predelili v dva razreda. Mladina teka v šolo z majhnimi šolskimi torbami, na vrvi pa ji binglja steklenička s črnim.

Za vzgojo mladine se je v Albaniji storilo neverjetno mnogo. To je bilo še v času albanske samostojnosti. Mladinska narodna organizacija »Ente Kombetar« je bila urejena po italijanskem vzorcu. Mladina je nosila krog v albanskih državnih barvah: rdeča jopica ter črne hlače oziroma krilo. Pozdravljali so s staro orientalsko kretnjo: iztegnjene prste desnice so položili na prsi. Dotlej je albanska mladina rastle večinoma zapuščena in podivjana, dorasla je in ljudje so ostali analfabeti.

Spočetka so poskušali ustanavljati po vseh vaseh ljudske šole. Poskus se je izjalovil. Čeprav so ustanovili šole po najzakotnejših selih in poslali tja učitelje, če so še toliko žrtvovali, vse šoloobvezne mladine niso mogli zajeti. Preveč so posamezna naselja raztresena, pota večji del preslaba in posebno pozimi za otroke neprehodna, pa mladine ni bilo v šolo. Iskali so od pomoč. V večjih krajih so ustanovili zavode. Tam so potem stanovali otroci skozi vse šolsko leto daleč proč od staršev, da so dobili osnovno izobrazbo. Verouk ni bil obvezen predmet.

Ljudske šole in zavodi so imeli čisto svojevrsten učni načrt, prilagojen življenjskim potrebam, drugačen od našega. To je bilo pravo pravcato šolanje množic. Mladina je bila deležna tudi praktičnega pouka. Učili so se čevljarstva, krojaštva in kovaštva, praktično so se izvežbali v poljedelstvu, tkanju blaga in vezenu preprog.

Ljudska šola je imela osem razredov. Kdor se je hotel izobraziti še v posebni stroki, je ostal potem še tri leta v obrtni šoli. Tudi nežna deca ni bila brez svojega otroškega vrta, za doraščajočo mladež pa je bilo več ko ducat srednjih in sličnih šol.

(Se nadaljuje.)

OD KOD „DISEČA TRAVICA“

Toni Hvala

Živel je kmetič, ki je težko preživljal številno družino. V skrbeh je čisto premišljeval, kako bi se iznebil revščine. Ni našel izhoda. Težave so mu upognile hrbet, mračne misli so mu grenile življenje.

Tudi danes je zamišljen. Na gozdnem parobku sedi in išče rešitve. Nankrat zasliši šum, ki prihaja vedno

bliže. Zdrzne se, pred njim obstoji lepo opravljen gospod.

»Ha, ha, glej ga, glej! Tako lep dan, tvoje misli pa mračne! Daj, dedek, vstani in povesei se z menoj!« ga nagovori neznanec.

»Kako veste za moje misli?« vpraša preplašeni kmetič.

»Vse vem, ha, ha, poznam tvoje težave in sem prišel, da ti pomagam.«

Tujec odpre lovsko torbo, vzame iz nje več širokolistnatih rastlin in nadaljuje:

»Posadi te rastline v dobro obdelano zemljo. Pridno jih okopavaj, prilivaj jim in pazi, da bodo imele dovolj sonca. Visoko bodo zrastle. Velike liste poberi in spravi drugega na drugega. Pusti jih toliko časa v stiskalnici, da se posuše. Ko se bo to zgodilo, zvij tak listič v svalčico in ga na enem koncu prižgi. Vonj dima te bo zazibal v prijetno razpoloženje. Tudi sosedom bo ugajal. Navdušeni bodo zahtevali od tebe še in še teh čudodelnih lističev. Trud ti bo obilo poplačan, obogatel boš. Ob letu se vrnem. Če ne boš do takrat uganil mojega imena in če ne boš vedel, kako se imenuje ta rastlina, bom zahteval svoje!«

Kakor je tujec nenadoma prišel, tako je izginil. Nič več ni kmetič zamišljen taval okoli. Veselo se je oprijel dela. Posadil je rastlinice in pridno jih je zalival in okopaval, da so visoko zrastle in so njih lepi, široki listi vzbujali pozornost sosedov.

V jeseni je kmetič pobral svoj pridelek. Pripravil ga je po tujčevem naročilu. Nekega dne je res zvil nekaj lističev v svaljek in ga na enem koncu prižgal. Blagodejni dim je razširjal prijeten vonj, ki je ugajal vsem.

Vedno spretneje je kmetič zvijal svaljčice in so navdušeni sosedje vedno pogosteje prihajali k njemu, da so se opajali z blagodišečim kadilom. Kmalu so z vseh strani prihajali kupovat čudežno mamilo.

Veseli kmetič je že pričel misliti na prihodnjo setev. Pobral je seme. Spomladi je skrbno preoral vsa prisončna pobočja svojega posestva. Nesejal je mnogo semena nove rastline in posejane sadike so bujno uspevale. Zadovoljen je nekega dne ogledoval svoje nasade. Računal je na lep dobiček. Tudi pred letom dni sem sedel na tem

mestu, se spomni, vse žalostne so bile takrat moje misli, iz njih pa me je zdramil oni tujec. Uresničile so se njegove napovedi, a jaz še danes ne vem njegovega imena, niti mi ni znano ime te rastline! Kaj naj storim?

Zaskrbelo ga je, sedel je na parobek in podprl glavo z rokami.

»Kaj pa premišljuješ, Andrejc?«

Bila je beračica Anca, ki ga je vzdramila. Pove ji svojo skrb.

»Ne skrbi, Andrejc, če drug ne, ti bom jaz pomagala. Vzemi me nočno pod streho!«

Drugo jutro gre Anca v gozd in premišluje, kako bi pomagala Andrejcu. Naenkrat zasliši prešerno krohotanje:

»He, he, to je pa dobro, da kmetič ne ve, da je meni hudik ime!« Žena se takoj zave. Vstane in jo kar po sredi lepih nasadov ubere proti kmetovi hiši. Hudik pa za njo!

»Hej, baba, da mi tobaka ne poho-diš! Hej, hej, hej!«

»Aha, zdaj vem vse! Da bi le pred hudimanom prišla do kmeta,« si misli Anca in hiti, kar se da.

»Andrejc, hudik gre,« kliče že od daleč, »rastlini je pa t o b a k ime, da veš!«

Hudobec je že za njo, topota, se krohota in vpije:

»Povej, kmetič, kako mi je me?«

»Saj že vsaka baba ve, da je tebi hudik ime!« se odreže Andrejc.

Hudobec jezen zatuli: »Tega pa le ne veš, kako je rastlini ime?«

»He, he, hudik, he, he, rastlini je pa tobak ime!« se roga kmetič.

Hudobec pa srdit — že zopet mu je ušla duša. Zakreše s kopitom, vrže skozi vrata vrečo cekinov in izgine.

Rešeni kmetič je beračico obdaroval. Tobak se je pa kmalu razširil po vsem svetu. Še danes ne moremo živetj brez njega. Naš kmetič pa ga stlači v prijazni vivček, prižge in zaviti v kolo-barje dima premišluje o lepih starih časih...

Mihec gre k zdravniku.

— Gospod zdravnik! Mama vas prosi, če bi hitro prišli k nam, naša Ančka je bolna!

Zdravnik:

— Kje pa jo boli?

Mihec:

— V Pleteršnikovi ulici št. 27, I. n.

Ameriški otroci.

Zelo sem nesrečen: ediničrat, ko so me razbojniki ukradli, je bilo za velike počitnice! Smola!

*

Vsako riževo zrnce meče svojo senco.

(Indijski izrek.)

Jantes Tva

REPUBLIKA
NARODNA
VL. DRŽ. DEŠKA LJUDSKA ŠOLA v LJUBLJANI
Dobro: trgov. ul. št. 19. a. št. čevl. Philo

LJUBLJANA, MESTNI TRG 14

priporoča svojo lepo izbiro moških, ženskih in otroških čevljev domačega izvora. Ročno delo.

N u d i m o s a m o s o l i d n o b l a g o !

AUGUST KADUNC
LJUBLJANA
Mestni trg 8

PERILO lasnega izdelka — OPREME za novorojenčke

ROBERT GOLI

specialna zaloga platna,
belega in pralnega blaga

LJUBLJANA, Selenburgova ulica št. 3

FABIANI & JURJOVEC

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 5

Velika izbira damskega in moškega blaga, preprog, zastorov, odej, perja, puha itd. Postrežba solidna!

Lekarna

Mr. Dev-Klanjšček D.

(prej Kuralt)

Gospodsvetska cesta 4 — Tel. 39-20

Izdaja zdravila za vse bolniške blagajne
Zaloga tu- in inozemskih specialitet

*Kar potrebuje mladina v šoli in doma,
dobi po nizkih cenah*

v Učiteljski knjigarni

LJUBLJANA, FRANČIŠKANSKA ULICA 6

Klišeje eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd. izdeluje

klišarna **»Neografika«**

Ljubljana — Sv. Petra nasip 23

